

PÁL DÁNIEL LEVENTE (1982) Budapest

PÁL DÁNIEL LEVENTE

Idegenvezetés választott hazáimban

Már egy ideje írtam *Az Úr Nyolcadik Kerülete* című sorozatomat, amikor felhívott váratlanul egy régi egyetemi ismerősöm. Először is kérdezte, hogy vagyok, ugye, a nyolcadik kerületben lakom még, majd azt, hogy írom-e még a „nyóckert”, mert látja a Facebookon, hogy írom még. Kedvesen azt válaszoltam neki, hogy ha látja, akkor minden bizonnyal írom is még, ne aggódjon, és noha ma még egy sort sem írtam le, de azt már tudom, hogy holnap egészen biztosan fogok. Mondta, hogy ennek örül, mondtam, hogy ennek én is.

Majd elmondta részletgazdagon, hogy az Eötvös Loránd Tudományegyetem nyári egyetemét szervezi a magyar nyelvért és kultúráért különösen nagy érdeklődést mutató külföldi vendéghallgatóknak. Gratuláltam neki, hogy talált munkát, és hogy úgy hallom, szereti is, amit csinál. Megköszönte, és a tárgyra tért végre: arra gondolt, hogy a sok hagyományos kulturális program és idegenvezetés között lehetne egy speciális idegenvezetés is, amit én tarthatnék a nyolcadik kerületben. Már fel is vetette a többieknek, ők támogatták a javaslatát, csak tőlem függ, hogy tudok-e és akarok-e ilyesmit vállalni a „nyócban”.

Arra gondolt, hogy a külföldi vendéghallgatók lássanak valami „szociót” is, ne csak az országimázst meg a történelmit. Mondtam neki, itt is van elég országimázs meg történelem, csak két utcával arrébb kell menni, hogy észrevegye az ember. Mondta, hogy akkor ugyanarra gondolunk, vállalom-e. Szabadkoztam kicsit, hogy egy idegenvezetés nem biztos, hogy az én műfajom, voltam már ilyen, de nem nagyon figyeltem, inkább csajoztam, vagy a sor végén kullogtam. Mondta, nem baj, ha csak a sztorijaimat mesélem el, azt is nagyon fogják élvezni, ha meg annál többet mutatok nekik, akkor ez egy „életre szóló benyomás” lesz majd mindenkinek.

Augusztus közepe táján, vasárnap délután került aztán sor az úgynevezett „szoció” idegenvezetésre. Előtte elolvastam pár könyvet a kerület történelméről, nézegettem régi fotókat, videókat, régiségeket gyűjtő blogokat, hogy ne csak az én sztorijaimra kerüljön sor, hanem lelkük és szellemük minőségi szórakozással történő pallérozására is. Negyvenfokos hőség tombolt, izzott a beton, elfolytak rajta az emberek.

A séta az Astoriától indult, a Burger King elé beszéltek meg a randevút. Két perc késéssel értem oda, félszáz lány várt rám. Ismerősöm vidáman szaladt elém, hogy olyan jól sikerült meghirdetni a programot, másfélszer annyian jelentkeztek, ezt elfelejtette megírni előre, de, ugye, nem baj.

Végignéztem a miniszoknyákon és forrónadrágokon, a hosszú combokon, az alig begombolt ingeken, a bikinifelsőkön és falatnyi kis topokon, a kisportolt, izmos hasakon, a kiengedett hajzuhatagokon, a napszemüvegek mögül érdeklődéssel pislogó macskaszemekon, a forróságtól enyhén megnyíló nyálliános ajkakon, a vízzel felfrissített, libabőröző, formás karokon, és mondtam, hogy dehogy baj, a nyolcadik kerület dzsungelébe megyünk.

Kifelé mosolyogtam, befelé vakargattam a fejemet, hogyan is lesz ez. Itt még hagyján, de innen pár saroknyira még a bundába öltözött csoroszlyák után is füttyögnek, nemhogy több mint félszáz kívánatos fiatal lány után. De ha őket a „nyócker” meg a „szoció” érdekli, kezdjünk bele, úgyis az lesz, aminek lennie kell.

Elindultunk a Múzeum körúton, a Museum Café a kortárs magyar irodalom számos hajnalig tartó ivászatának volt színhelye, a Múzeum Kávéház és Étterem pedig az előző század megannyi irodalmárának volt törzs- és találkozóhelye. „Ahol Kosztolányi Dezső és Karinthy Frigyes hánytak száz éve hajnalban csatakrészezen, ott ma márványtábla őrzi emléküket, ahol mi hánytunk ugyanabban a napszakban, ha lehet, náluk is részegebben, ott majd száz év múlva fognak alkalmasint emelkedett lélekkel koszorúzni nagyságunk márványtáblái alatt” – mondtam nekik, bólogattak, jegyzeteltek, mentünk tovább.

Végigmentünk a Bródy Sándor utcán: Nemzeti Múzeum, Olasz Intézet, Magyar Rádió, 1956 és 2006, Festetics Palota, Jókai Mór és Laborfalvi Róza hajdani lakhelye, nyugatosok, majd a Curry House a Bródy és a Horánszky utcák sarkán, ami még pár éve is a környező egyetemekre járó kortárs fiatal és kevésbé fiatal irodalom kedvelt helye volt, híres aláírófalával együtt. Pár éve bezárták, és csak néhány fénykép háttérében látszik a nevezetes fal – rajta egyszerűen mindenkinek az aláírásával, aki akkor számított, meghatározó alak volt –, aminek méltó helye nem a tisztasági festés alatt, hanem a Petőfi Irodalmi Múzeumban lenne. Aztán Gutenberg tér és a Magyarországi Könyvnyomdászok és Betűöntők Segélyező Egylete által 1907-ben átadott szecessziós stílusú Gutenberg-otthon. Majd a József körút, zebra, és az egykor hírhedt, ma már kellemes nagycsaládos hesszelgetésekre is kiválóan alkalmas Rákóczi tér. Meséltem nekik, hogy a nyolcvanas években, amikor erre villamosoztunk, édesanyám mindig befogta a szememet, ne lássam a strichelő lányok közszemlére tett erkölcstelenségét. De ma már más világ van, új metró, felújított vásárcsarnok, a szökőkútban pancsoló csurdé gyermekek, kutyasétáltatók és korrekt kis éttermek. Én meséltem, sztorikat és anekdotákat vegegyesen, a lányok szorgalmasan fényképeztek és jegyzeteltek.

A Rákóczi tér és a Déri Miksa utca sarkán aztán a földre mutattam, hogy nézzék csak, eddig tart a térburkolat, itt kezdődik a beton, innentől kezdődik a túravezetésnek az a része, amire ők tényleg jelentkeztek, legyenek szemfülesek, ne füttyögjenek vissza, lehetőleg figyeljenek egymásra, sehová be ne menjenek, satöbbi.

Mentünk tovább – Déri Miksa utca, Nagyfuvaros utca, Mátyás tér –, a lányok kókadoztak a tűzforró betonon, mélán pihegtek, izzadtak rendesen, a testükre tapadt könnyű nyári ruha még jobban kiemelte formás mellüket, combjukat, hasuk és hátuk szép ívét, gyöngysorba rendeződött a víz álmos kíváncsisággal nyújtogatott szép ívű nyakukon.

Végigmentünk a kihalt Déri Miksa utcán, majd a Józsefvárosi Szent Kozma Egészségügyi Központnál jobbra fordultunk a Nagy Fuvaros utcába, sűrű lombú fák vetettek árnyékot pihegő hangulatunkra. A tizennyolcas számú házzal szemben újra megálljt intettem nekik, két dologra szerettem volna felhívni a figyelmüket. A házra mutattam, és kérdeztem, mit látnak. Az egyiket azonnal kiszúrták, nem volt nehéz: „E ház helyén állt az az épület, ahol életének utolsó éveiben dolgozott Nemessányi Sámuel Félix (1837–1881) világhírű hegedűkészítő mester” – állt a szemmagasságban a falra erősített decens kis márványtáblán.

Nemessányi Sámuel Félix elszegényedett felvidéki nemesi család gyermekeként tizennyolc évesen Pestre költözött. Noha apja üvegfújónak szánta, őt a fa megmunkálása és restaurálása jobban érdekelte. Előbb műbútorasztalosnak tanult, majd az európai híró Schweitzer János és két tanítványa, a pesti Zach Tamás és a prágai Sitt Antaltól tanulta ki a hangszerkészítés és -restaurálás művészi mesterségét. Ezt követően Szegedre költözött, ahol feleségül vette a városi székesegyház orgonistájának lányát, Boldizsár Annát. Műhelyét már ekkor, huszonöt éves korában elhalmozták megrendelésekkel, neves muzsikuskok, zenetanárok, cigányzenészek és műkedvelők egyaránt

jártak hozzá. Szélsőséges életmódja miatt viszont képtelen volt magának és egyre csak születő gyermekeivel bővülő családjának tisztos, nyugodt polgári életet kialakítani: szórta a pénzt, rendszeresen ivott, barátainak kölcsönzött kisebb-nagyobb összegeket, majd belevetette magát a munkába, hogy aztán újra a kicsapongásainak szentelhesse éjszakáit és másnapos nappalait. Szenvedélyes életmódját gyakran hasonlítják Bartolomeo Giuseppe Antonio Guarneri del Gesùéhoz, aki a 18. század első felének Itáliájában Antonio Stradivari legnagyobb riválisának számított, ha hegedűkről volt szó – az egy lapon emlegetést nemcsak életében kapta meg Nemessányi, korai halála után számos hangszerét egyszerűen áthamisították del Gesù-hangszerré, így többszörözve meg azok piaci értékét. „Nemessányi a romantikus művész archetipusa: amikor elfogta az ihlet, kizárt mindenkit a műhelyből, szakadatlanul dolgozott, miközben a kintiek csak éneklését, füttyörészését hallották. Még a családtagjait sem engedte be, a lázas tevékenység eredményeként jöttek létre a legnagyobb Nemessányi-hangszerek. Utána hetekig nem dolgozott, kezébe se vette a szerszámokat” – írja róla Domonkos Máté *Nemessányi Sámuel, a fenomén* című rövid életrajzi cikkében.¹

A másik dolgot az istennek sem akarták észrevenni, átmentünk az utca túloldalára, én kíváncsian néztem rájuk, ők meg a falra, ilyen közről sem látták, ami ott volt a szemük előtt. A falhoz léptem, és végighúztam mutatóujjamat a falba erőszakosan karistolt szavakon. Kérdeztem, látják-e, mondták, látják, graffiti. Mondtam, dehogyis, nem fújták, hanem vésték. Akkor vésett graffiti, vágta rá az egyik lány. Mondom, nem, nem, dehogyis, hanem átokfal.

Az átokfalak olyan odaszokással kialakuló falfelületek, melyekre a helyi lakosok felvésik fontos közlendőjüket – kezdtem bele. Nagyjából olyanok, mint a Facebook vagy más közösségi oldalak „üzenőfalai”: a mikroközösségben élő egyes felhasználók ide írják ki, ha történt velük valami jelentős, ha szerelmesek, ha összeházasodtak, ha szakítottak, ha valakit meg akarnak ölni, vagy ha valakinek vagy az egész családjának azt kívánják, hogy a rák egye meg. Ide felvésik, ezzel egyrészt szándékuknak a nyilvánosság előtt hangsúlyt adnak, másrészt pedig értesítik ugyanezt a nyilvánosságot szándékuk komolyságáról. Aztán másnap reggel a piacolni vagy csak téblábolni induló helyi pletykászok leolvassák az új feliratokat, és nélkülözhetetlen közvetítésükkel szét is reppen a hír a környéken. A bárki által elérhető, olcsó mobil internet elterjedése előtt ezeken a kiválasztott faldarabokon rendkívül aktív élet zajlott, manapság inkább már mindenki a telefonjába pötyögi, amit fontosnak érez, ezeket az átokfalakat és emléküket pedig fokozatosan eltünteti a kerület épületeinek rehabilitációja.

Lefordítottam nekik néhány kibogarászható szót és mondattörmeléket, a lányok lelkesen lefotózták minden irányból a falat, majd elindultunk a Mátyás tér irányába.

A szépen felújított park mellett megint megálltunk, elővettem az ide vonatkozó jegyzeteimet, illetve Romano Rácz Sándor *Cigány sor* című éles megfigyelésekkel gazdagon felnyesegetett önéletrajzi könyvét. Az 1971-ben harmincegy éves szerző így írta le hatvannyolc évesen, hogyan ismerkedett meg (egyik) leendő feleségével: „Rendszeresen látogattam Pesten élő nagybátyámat, s beszélgetés közben persze mindig szóba került, hogy ideje lenne meg-nősülnöm. Mígnem egyszer azzal fogadott: – Tudok neked egy rendes lányt! Valójában a felesége, Mancsi találta a »rendes lányt«. Ez a Diósjenőn élő távoli rokona már huszonöt éves volt, én harmincegy: mindkettőnknek körmünkre égett a házasodás. A lányt – nyilván célzatosan – sebtében felköltöztették Pesten élő nagybátyjához, a Mátyás tér 12-be, itt ismertem meg. Korábbi nőismerőseim mind könnyen adták magukat, ő viszont szemérmes volt és tartózkodó, ami nekem akkor nagyon tetszett.”²

A polgári és egyházi esküvő után az ifjú pár beköltözött a Mátyás tér 12.-be, az ekkor már nagybőgőn játszani tanuló harmincas szerző pedig bekerült a budapesti tősgyökeres cigányzenészek világába. Álltunk az egykor szebb napokat látott, hajdani szépségét még kitartóan őrző piszkossárga háromemeletes házzal szemben, néztük az éppen hogy berácsozott földszinti üzlet- vagy műhelyhelyiségek semmitmondó elejét, kíváncsian vártuk, hátha megnyílik az odatákolts zöld fémkapu lifegő szárnya: csak egy pillanatra hátha bepillanthatunk a ház éhesen korgó gyomrába. Meséltem a lányoknak, kókadozva figyeltek, én pedig azt szerettem volna, ha megelevenedik előttük az az évtizedekkel ezelőtti világ, ami nekem is csak a fantáziámban élt: visszarepülnek az időben a hetvenes évekbe, hallják a kiszűrődő hegedőszót, felforrósodik álmoskás vérük, csillogni kezd a szemük, ringani a csípőjük...

Ehelyett azt éreztem, hogy a lányok közé beavázkodik az unalom. Megfordítottam hát őket, terelgetni kezdtem a forróságtól rezgő levegőben lassan himbálózó alakjukat a tér egyik sarka felé. Ahogy a járdaszegélyhez értünk, várni kellett, előremutattam, hogy nézzék csak azt a félig házból, félig üveg-ből és valamilyen szintetikus lapokból lépcsőzetesen összeillesztett épületet. Ők nézték. És jegyezzék meg jól, emeltem fel a tollamat – mintha mutatóujjam lett volna –, mert abban székel a magyar irodalmi táalentum legtöbb valamirevaló koponyájának szövegterméke. A Magvető, az Athenaeum, a Corvina és Manó Könyvek – mind könyvkiadók – vannak oda bezsúfolva, ott adják ki Esterházy Pétert – akkor még élt az öreg –, biztos hallottak róla – nem hallottak, bólogattak –, Kertész Imrét, aki még Nobel-díjat is kapott – róla sem hallottak, de a Nobel-díjról igen, bólogattak hát –, Bartis Attilát, Bodor Ádámot... – róluk sem, nem is bólogattak, átmentünk az utcán.

A túlsó oldalon egy pillanatra a Dankó utca felé pillantottam, mintha megsédültem volna a kiszáradástól. Valamit még mondani akartam, azt hiszem, de ahogy megfordultam, inkább visszaszívtam gyomorig a szót, láttam a lányok megriadt tekintetét, hogy hátha arra megyünk, és jön a következő előadásom – árnyékban vagy napon, az már teljesen mindegy volt – a kortárs magyar irodalom nagyjairól és remekműveikről. Két szempillantásig sem néztem arcuk lefittyedését, ennyit nem ér az irodalom, mentünk a másik irányba.

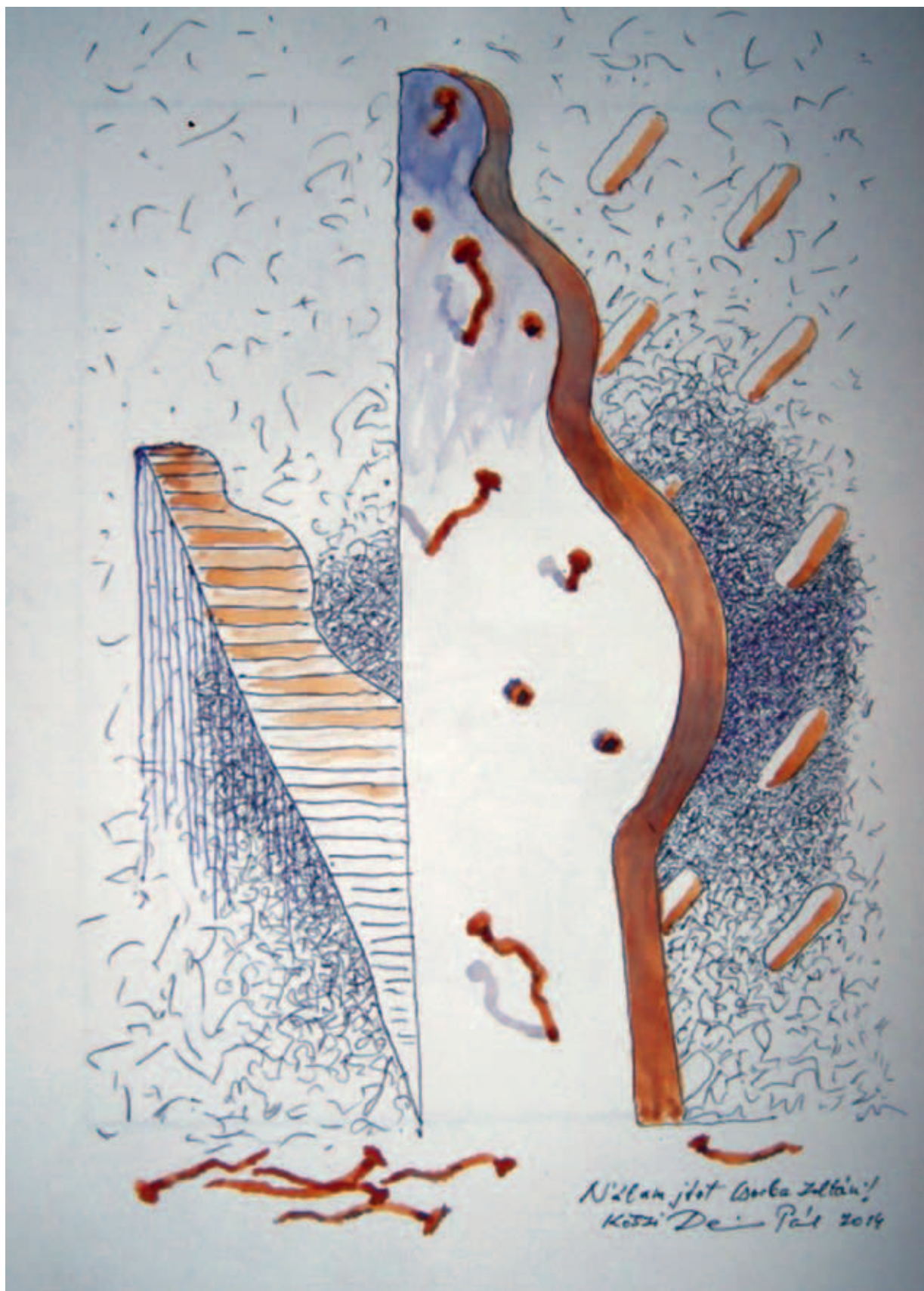
Szinte libasorban lépkedtek utánam a fal keskeny árnyékában, be a Tavaszmező utcába, majd befordultunk a sarkon. A Koszorú utca soha nem volt szép, de most még fel is túrták – talán macskakő volt itt azelőtt –, egy merő homok volt az egész, fújta a szemünkbe, ahogy a lassan zötykölődő autók felverték mellettünk. Mondtam nekik, hogy tessék, szociót akartak, itt van a szoció: falu a város közepén, még betonozás sincsen, itt fotózzanak. És fotóztak is, én azt hittem, az utcát meg azokat a házakat, ahol talán még a folyosó végén van a közös vécé, nem a lakásokban egyesével – pár évvel korábban legalábbis még így volt némelyikben.

Ők pedig egyre lelkesebben fotóztak, mutogattak a hátam mögé – velük szemben álltam, az utcának hátat fordítva –, és kérdezték, hogy szabad-e közelebb menniük, odamehetnek-e. Megfordultam, és az imént üres utcán, ahogy visszaült a földre a felvert finom szemű homok, két fiú alakja bontakozott elő. Az egyik földszintes vidéki ház kapualjából jöttek ki. Mezítláb álltak a forró homokon, térdig érő színes bermuda nadrág volt rajtuk, felül félmeztelenek voltak, kezükön pedig bokszkesztyű. Megálltak az utca közepén, csináltak pár guggolást, majd táncolni kezdek egy képzelni kívánt kör ívén egymással szemben. Előbb csak a levegőbe ütögettek kisebb sorozatokat, majd egymás kesztyűjére. Aztán eltávolodtak egymástól, egy pillanatig farkasszemet néztek, és egy, csak számukra hallható gongütésre egymásnak estek. Hol taktikusan csépeltek egymást, ruganyosan átlendülve védekezésből támadásba

Szentendre, 2017. 01. 12.
Csorba Zoltánalé barátságai:

Zoltán

DEIM PÁL, Nálam járt Csorba Zoltán, 2014

◀ BEREZNAI PÉTER, Cím nélkül, 2017

és vissza védekezésbe, hol köröztek kesztyűik közé rejtve arcukat, lesve a másik apró rezdüléseit a résen keresztül.

Közelebb mentünk, előbb félénkebben félkörbe helyezkedve, majd amikor a két fiú megállt, és harci kiáltásokkal elkezdett integetni nekünk, már bátrabban kört formáztunk körülöttük. Az ablakokba lányok és fiúk könyököltek, néhány kis gatyás gyereket kiültettek a forró párkányokra, az ajtók és kapuk kinyíltak, kidugta fejét a környék az utcára. A fiúk hergették egymást és kacsingattak a lányok felé, lányból pedig épp volt bőven a körben, voltunk, ugye, ott vagy hatvanan – engem nem számítva csak lengén öltözött, az izzadságtól testükre tapadó ruhában mozgolódó, izgatott külföldi egyetemi vendéghallgató lányok. Tapsolni kezdtek, sugdolózni, a két fiú pedig csillogó szemmel ütötte egymást. Összeakadtak, szétugrottak, és ahogy néztek a másikra vad vicsorgással, kezük fel-le mozgásával biztatták a lányokat, nekik szurkoljanak.

Álltunk ott vagy öt perce, mikor az egyik fiú felemelte a kezét, jelezte, hogy ebben a melegben neki ennyi elég volt a sportból a tűző napon, a lányokra nézett, és mutatta, hogy inna valamit, az egyik lány elérte azonnal, lecsavarta a kupakot, és a fiú szája fölé emelte másfél literes ásványvizes palackját. Úgy öntötte adagolva, hogy a fiú szájába is jusson, fejére is, és hadd csurogjon le a maradék izzadságtól pempős homokkal borított izmos férfitestén. A másik fiú sem volt rest, a másik irányba fordult, és mutatta, hogy ha nem kap egy korty vizet, menten szomjan hal itt helyben. Ugrott is három lány, egymással versenyezve, az egyik itatta, a másik a fejére spiccelt kulacsából, a harmadik meg széles vállaira öntötte a vizet, ábrándos tekintete követte az összeálló kis patakok útját egészen a rózsaszín-neonzöld pálmamintás gatyá derékgumijáig.

A többiek fotóztak, kurjongattak, biztatták egymást, elfeledkeztek melegről és fáradtságról, akartak ebből a mulatságból még amennyit csak lehet. Az egyik megfogta a kezemet, pusztit nyomott az arcomra, és azt mondta, köszöndve az ő betűk ejtésével, hogy „koszonom”. És ahogy elvesztem sötét szemének hunyorításában, tudtam, hogy a jó utat választottam, amikor sarkon fordultam a szépirodalom utcájának torkolatánál, és inkább erre indultam. Minden lehetséges értelemben.

A bokszoló fiúk felfrissültek, szélesen mosolyogtak, bejelölték magukat a lányok telefonján a Facebookon, és ahogy jöttek, meglepően hirtelen, úgy el is tűntek az egyik kapubejáróban, mintha meg sem történtek volna. Az utcafrontra kitelepülő nép is visszahúzódott az ablakokba, kapuk mögé a belső udvarokba, a kis gatyás gyermekeket beszedegették a forró párkányokról, majd lehúzták a redőnyöket, visszarántották a sötétítőfüggönyöket.

Kikísértem a lányokat a Baross utcára, átmentünk a zebrán, a lányok egy emberként vetették magukat a tízemeletes lakótelepi ház tövébe tákolt könyvnyűszerkezetű zöldségessátor termékeire. Ki voltak éhezve, válogattak a lédús gyümölcsök között, megvesztek a szomjúságtól, egymás kezébe adogatták a hűtőből a félliteres szénsavas üdítőket, mállasztotta szépségüket a nyári nap tüze, kifosztották a jégkrémes rekeszt is. Majd felraktam őket a buszra, ennyi elég volt a „szocióból”, meg az „életre szóló benyomásokból”. Még integettem nekik, ahogy távolodott a busz, aztán sarkon fordultam, és egyszer jobbra, majd egyszer balra fordulva elindultam lassan hazafelé: ez az én otthonom, ez az én választott hazám.

JEGYZETEK

¹ http://fidelio.hu/klasszikus/2011/08/19/nemessanyi_samuel_a_fenomen/

² Romano Rácz Sándor, *Cigány sor*, Osiris, Budapest, 2008, 80.